

ДЕЯКІ АСПЕКТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ІННОВАЦІЙ ДЛЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ РЕСПУБЛІКИ БОЛГАРІЇ

© Krachunov Christo, 2015

Наведено головні цілі і задачі Національної стратегії для інтелектуальної спеціалізації Республіки Болгарії в контексті стратегії Європа 2020 і Болгарія 2020. Показані основні принципи і правову основу розроблення Національної стратегії інтелектуальної спеціалізації, очікувані ефекти, результати і основну різницю на новий програмний період до 2020 р. порівняно з періодом 2007–2013 р.

Ключові слова: національна стратегія, інтелектуальна спеціалізація, ефекти, результати, принципи

Report presents the main aims and objectives of the National Strategy for intelligent specialization of the Republic of Bulgaria in the context of strategies - Europe 2020 and Bulgaria 2020. Basic principles and legal basis of the developed National Strategy for intelligent specialization are presented, and the expected effects, results and main differences in the new programming period until 2020 year compared with the period 2007 - 2013.

Keywords: national strategy, intelligent specialization, effects, results, principles

Вступ

Національні/регіональні стратегії наукових досліджень та інновацій інтелектуальної спеціалізації країн ЄС (стратегії RIS3) представляють інтегровані програми економічної трансформації місцевого рівня, які виконують дуже важливі завдання.

“Європа 2020” – це стратегія зростання в ЄС на наступне десятиліття. У світі, що змінюється, бажаємо перетворити ЄС на інтелектуальну, сталу і зростаючу економіку. Ці три пріоритети, які взаємно підсилюються, повинні допомогти ЄС і його державам-членам забезпечити високий рівень зайнятості, продуктивності і соціального зближення.

Конкретніше, Союз поставив перед собою п'ять амбітних цілей – в області зайнятості, інновацій, освіти, соціального долучення і клімату/енергії – яких має досягти до 2020 р.

Національні та регіональні органи Європи створюють стратегії інтелектуальної спеціалізації процесом підприємницького відкриття так, щоб структурні та інноваційні фонди могли використовуватися ефективніше і збільшити корисні взаємодії між різними політиками національного та регіонального рівня і на рівні ЄС, а також публічні і приватні інвестиції.

1. Принципи національної стратегії інтелектуальної спеціалізації

1.1. Основні принципи політики Національної стратегії для інтелектуальної спеціалізації (НСІС):

- Ø Перетворення інновацій на пріоритет усіх регіонів
- Ø Концентрація на інвестиціях і створення корисних взаємодій
- Ø Удосконалення процесу отримання інновацій^{1 2 3}
- Ø Поліпшення управління та тісніша співпраця зацікавлених країн

¹ Включно індустриальні структури, кластери, університети, науково-дослідні інститути, науку, технології, вміння, людський капітал, навколишнє середовище, доступ до ринків, системи управління, зв'язки і контакти з іншими регіонами.

² Включно старіння населення, невідповідності на ринках праці, віддаленість районів та екологічні аспекти.

³ Наприклад, SWOT і прогностичні аналізи, аналізи тенденцій, картографія технологій, кластерний аналіз, підприємницькі знання про ринки.

1.2. Економічні принципи

- Ø Розроблення та застосування стратегій економічної трансформації
- Ø Реакція на економічні та соціальні проблеми
- Ø Підвищення видимості регіонів для світових інвесторів
- Ø Поліпшення внутрішніх і зовнішніх зв'язків регіону [1]
- Ø Уникнення збігів і повторень у стратегіях розвитку
- Ø Нагромадження “критичної маси” ресурсів
- Ø Підтримка поширення знань та технологічної диверсифікації

2. Правова основа НСІС

Правова основа – Регламент (ЄС) № 1301/2013 Європейського парламенту і Ради від 17 грудня 2013 р., де подано дефініцію поняття “стратегія для інтелектуальної спеціалізації”.

“Стратегія для наукової спеціалізації” означає національні та регіональні стратегії для інновацій, які вказують на пріоритети з метою створення конкурентних переваг за допомогою розвитку і адаптації власних сильних сторін у галузі наукових досліджень та інновацій до потреб бізнесу, щоб послідовно відповісти новим можливостям і змінам ринку, уникаючи дублювання і роз’єднання зусиль”.

Певна стратегія для інтелектуальної спеціалізації може бути у формі або бути включеною до національних або регіональних стратегічних рамок політики в галузі наукових досліджень та інновацій.

Стратегії інтелектуальної спеціалізації розробляються включенням національних і регіональних керуючих органів зацікавлених країн, наприклад, університетів та інших вищих навчальних закладів, промисловості та соціальних партнерів, у процес ознайомлення зі сферою підприємництва.

Наявність національної або регіональної стратегії для інтелектуальної спеціалізації в координації з Національною програмою реформ, яка підтримала б приватні наукові дослідження і витрати для інновацій та спільно з успішно працюючими національними або регіональними системами для наукових досліджень та інновацій, є причиною ефективного і результативного досягнення цілей, конкретної цілі всіх інвестиційних пріоритетів тематичної цілі № 1: розширення науково-дослідної діяльності, технологічного розвитку інновацій.

Попередні умови RIS3 вимагають від держав та регіонів ЄС ввести стратегію для інтелектуальної спеціалізації, яка:

- ґрунтується на SWOT аналізі, маючи на увазі зосередження ресурсів на певних пріоритетах для наукових досліджень та інновацій;
- окреслює заходи для стимулювання приватних інвестицій у наукові дослідження і технологічний розвиток (НДТР);
- містить систему для моніторингу та огляду;
- визначає державу-члена, яка приймає рамку, що визначає готівкові бюджетні ресурси для наукових досліджень та інновацій;
- держава-член приймає багаторічний план для оформлення бюджету та пріоритетів для інвестицій, пов’язаних з пріоритетами ЄС (Європейський стратегічний форум для науково-дослідних структур – ESRI).

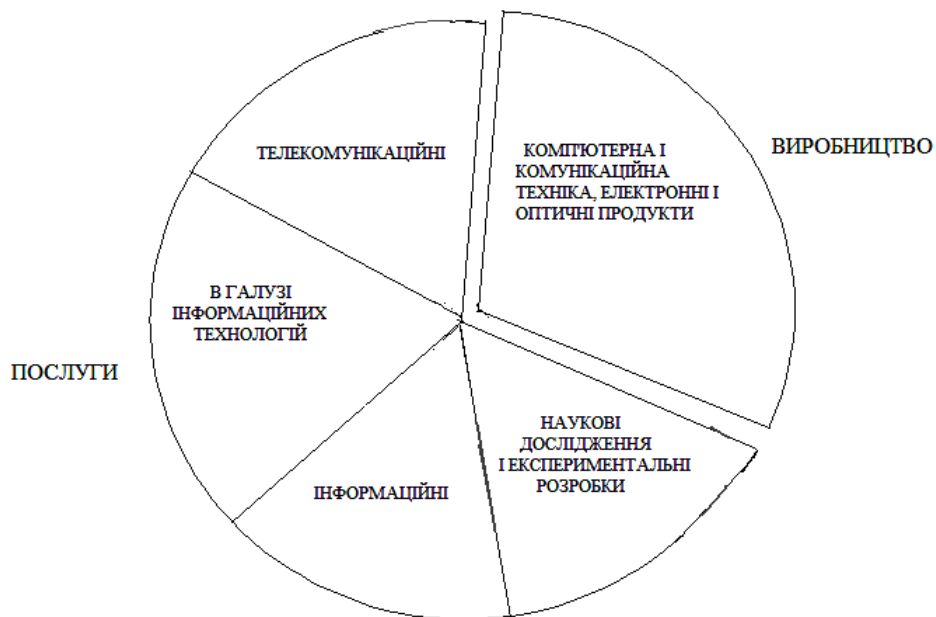
3. Очікувані ефекти від НСІС

Попередні умови НСІС вимагають від держав-членів та регіонів ЄС визначити галузі знань, в яких вони спеціалізуються і які для їх інноваційного потенціалу є найвідповіднішими, ґрунтуючись на своїх перевагах і можливостях.

Вони повинні оминати процес “відкриття підприємцями”, тобто ангажування бізнесу і ключових зацікавлених країн в області інновацій. Тому інтелігентна спеціалізація – це не нав’язана згори стратегія, а швидше передбачення спільної роботи бізнесу, науково-дослідних центрів та університетів для визначення найперспективніших галузей спеціалізації держави-члена або регіону, а також для встановлення недоліків, які заважають інноваціям [2].

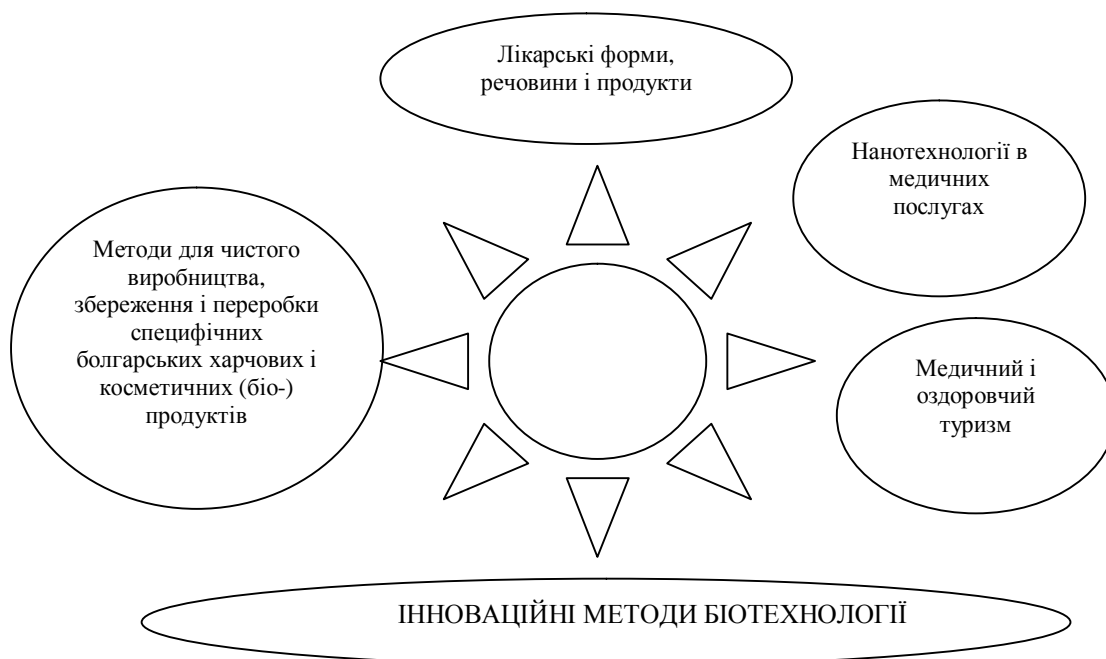
Після цього національні або регіональні органи повинні виготовити документ, який окреслює пропонувану стратегію для цієї держави або регіону, і планування публічних і приватних інвестицій, включаючи структурні фонди в галузі наукових досліджень, технологічного розвитку та інновацій.

Цю стратегію необхідно не тільки розвивати і / або ставити метою високі наукові досягнення в регіоні, але також підтримувати (“нетехнологічні”) інновації ⁴, а також включати засвоєвання і поширення знань та інновацій (рис. 1 – 3).

Проблеми: чітке інституційне представництво сектора
Недостатні підприємницькі вміння та лідерські якості

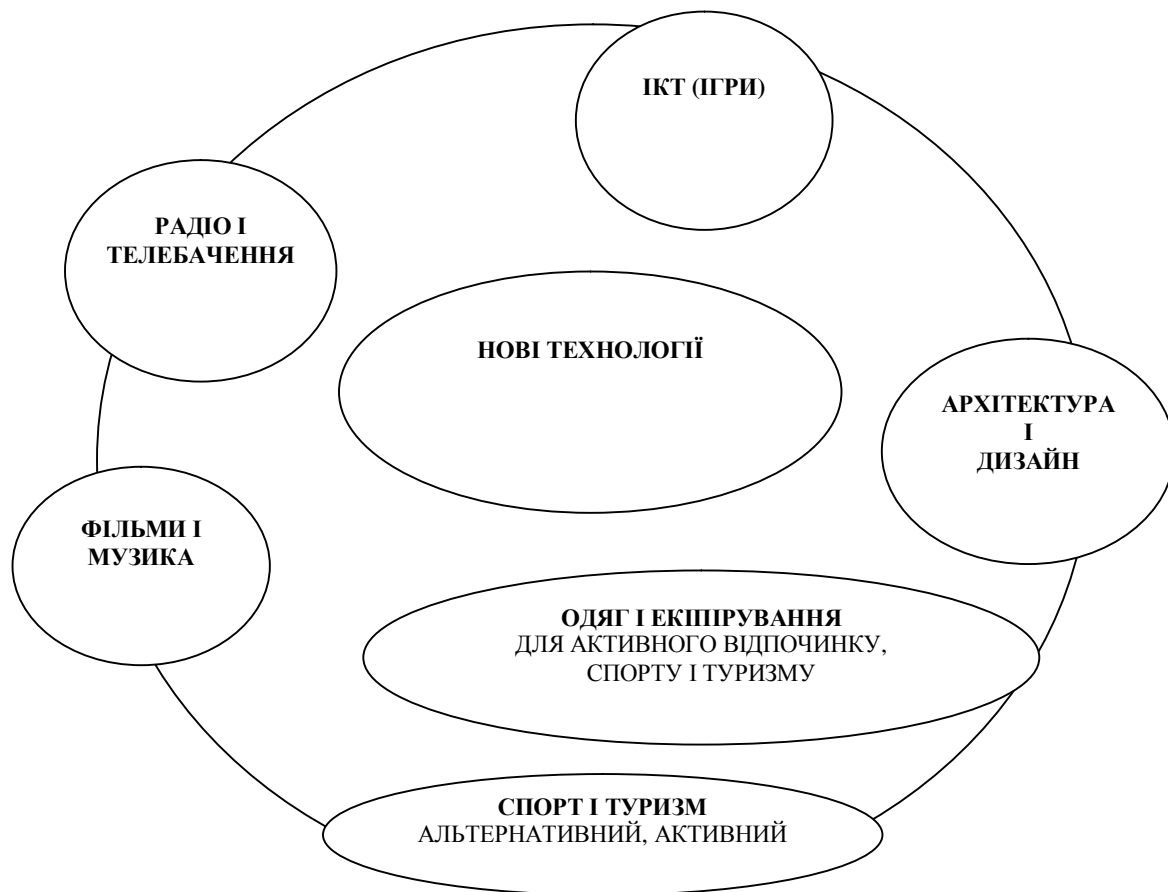
Рис. 1. Інформатика та ІК технології

Проблеми: Невелика кількість готових, комбінованих і комплексних продуктів
Низький ступінь кооперування між підприємствами в секторі
Недостатня та несвоєчасна інформація про стан і тенденції розвитку на світових ринках

Рис. 2. Індустрія для здорового життя та біотехнології

⁴ Наприклад, соціальні інновації та інновації в галузі послуг, діяльності на вирішення соціальних проблем, нових бізнес-моделей і заходи відносно пошуку, як, наприклад, відкритих конкурсів.

Проблеми: Нестача підприємницьких умінь і лідерських якостей
 Дигіталізація культурної та історичної спадщини для масового розповсюдження
 Присутність провідних міжнародних компаній у Болгарії

Рис. 3. Нові технології в креативних і реактивних індустріях

Стратегія повинна містити процеси самооцінки і, якщо можливо, повинна бути піддана партнерській перевірці. Комісія оцінить виконання умов відповідно до Угоди про партнерство і оперативних програм.

Конкретні вказівки для регіонів та держав-членів про способи розроблення і застосування регіональних інноваційних стратегій для інтелектуальної спеціалізації надано у формі методичних і практичних вказівок [3].

Формування регіональних стратегій забезпечується на базі Платформи інтелектуальної спеціалізації, що почала свою роботу в червні 2011 р. Платформа управляється групою Спільного дослідницького центру (JRC-IPTS) у Севільї (Іспанія) і контролюється координаційним колективом за участі експертів певних служб Європейської комісії. У роботі платформи бере участь відповідна група європейських експертів високого рівня та представники мереж. Вона надаватиме широку гаму послуг, зокрема настанови, навчання і підтримку партнерського огляду національних/ регіональних стратегій. Держави-члени та регіони заохочуються реєструватися в платформі на її інтернет-сторінці [4].

4. Основні відмінності порівняно з періодом 2007–2013 рр.

Інтелектуальна спеціалізація не є чимось новим. Скоріше вона дасть змогу удосконалити та модернізувати існуючу методологію планування структурних фондів, ґрунтуючись на 15-річному досвіді у підтримці інноваційних стратегій регіонів, як і передової економічної думки великих міжнародних інституцій, наприклад Світового банку, ОЕСР, МВФ. Найрозвиненіші регіони вже беруть участь у схожих стратегічних заходах, як було зазначено ініціативами “Регіони в умовах економічних змін” [5] або “Регіональний моніторинг інновацій” [6].

Інтелектуальна спеціалізація означає ідентифікацію унікальних характеристик та переваг кожної держави та регіону, беручи до уваги конкурентні переваги кожного регіону і об'єднуючи зацікавлені країни та ресурси регіону довкола перспектив на майбутнє з високими науковими досягненнями. Це також означає зміцнення регіональних систем для інновацій, оптимізацію потоків знань і поширення корисних інновацій на всю регіональну економіку.

Йдеться про суміщення двох концепцій політичних дій:

- визначення вертикальних пріоритетів щодо областей, технологій та діяльностей, а не загальних пріоритетів, як, наприклад, зміцнення співпраці наукових досліджень з індустрією або поліпшення людського капіталу;
- активізація динаміки, конкурентної участі і підприємницьких знань, які суміщають науку, технології та інжиніринг з пізнаннями розвитку ринків, необхідністю бізнесу та нових можливостей.

Нове те, що Комісія пропонує становлення цих стратегій як умову для отримання фінансування ЕФРР. Отже, держави-члени і регіони ЄС повинні ввести стратегії для RIS3, перш ніж затвердити їх оперативні програми, що забезпечують ці інвестиції.

1. http://www.eurada.org/index.php?option=com_content&view=article&id=184&Itemid=202&lang=en.
2. http://ec.europa.eu/invest-in-research/monitoring/knowledge_en.htm (cf. D. Foray et al., *Smart Specialisation-the concept*, юни 2009 з.).
3. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/smart_specialisation/smart_ris3_2012.pdf.
4. <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu>.
5. http://europa.eu/legislation_summaries/regional_policy/review_and_future/g24240_bg.htm.
6. <http://www.rim-europa.eu>.